

บทที่ 2

แนวความคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานการวิจัยเรื่อง นโยบายและการนำเสนอสาระเกี่ยวกับพลังงานนิวเคลียร์ของหนังสือพิมพ์รายวันไทย ผู้วิจัยได้ศึกษาและรวบรวมแนวคิด ทฤษฎี ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งเนื้อหา ออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 แนวความคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ตอนที่ 2 กล่าวถึงผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยเรื่อง นโยบายและการนำเสนอสาระเกี่ยวกับพลังงานนิวเคลียร์ของหนังสือพิมพ์รายวันไทย มีดังนี้ คือ

- แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของสื่อมวลชนในสังคม
- แนวความคิดเกี่ยวกับหนังสือพิมพ์
- แนวความคิดเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของหนังสือพิมพ์
- แนวความคิดเกี่ยวกับคุณค่าของข่าว
- แนวความคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)
- ทฤษฎีเกี่ยวกับการกำหนดวาระ (Agenda Setting)
- ทฤษฎีเกี่ยวกับผู้เฝ้าประตู (Gatekeeper)

บทบาทและหน้าที่ของสื่อมวลชนในสังคม

ในสภาพสังคมปัจจุบัน การสื่อมวลชนเป็นการสื่อสารที่มีบทบาทและมีผลกระทบต่อสังคม เพราะสื่อมวลชนเป็นตัวกลางในการกระจายข่าวสารถึงสมาชิกในสังคมได้อย่างรวดเร็ว และ

เป็นจำนวนมากในเวลาพร้อม ๆ กัน ทำให้สมาชิกในสังคมได้รับรู้ความเป็นไปของสังคมทั้งภายในและภายนอก ซึ่งเนื้อหาจากสื่อมวลชนสามารถก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางความคิด (Cognition) และมีผลต่อพฤติกรรมที่จะแสดงออก (Behavior Effect) ดังนั้นการนำสื่อมวลชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์จึงควรทราบถึงศักยภาพของสื่อและความเหมาะสมของสื่อที่จะสนองตอบความต้องการที่กำหนดไว้ (Rokeach and Defleur, 1976)

ลาสเวลล์ (Lassewll, 1948) ได้กล่าวถึงบทบาทของสื่อมวลชนที่มีต่อสังคม (Sociological Perspective of Mass Communication) โดยแบ่งหน้าที่ของสื่อมวลชนในสังคมเป็น 3 ประการคือ

1. การสังเกตและการรายงานสภาพแวดล้อมในสังคม (Surveillance of the Environment) เป็นการสังเกต เสาะแสวงหาข่าวสาร เรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกสังคม คือหน้าที่ในการรายงานข่าว (News Reporting) หรือแจ้งข่าวสาร (Informing) แก่สมาชิกในสังคม

2. การประสานส่วนต่าง ๆ ของสังคมให้สัมพันธ์กันเพื่อปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม (Correlation of the Parts of Society) โดยศึกษารายละเอียดของเหตุการณ์และเรื่องราวที่เกิดขึ้นอย่างรอบคอบและอธิบายให้สมาชิกของสังคมเข้าใจ ซึ่งเป็นการกระตุ้นให้มีปฏิกริยาโต้ตอบ เท่ากับมีหน้าที่ในการชักจูงใจ (Persuasion)

3. การถ่ายทอดมรดกทางสังคมและวัฒนธรรมจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง (Transmission of The Social Heritage) คือการกระจายความรู้ ความคิดเห็น ค่านิยม และบรรทัดฐานในสังคมจากยุคหนึ่งไปสู่ยุคต่อๆ ไป เพื่อไม่ให้เกิดการสูญหายไป คือหน้าที่ด้านการให้การศึกษา (Educational Function)

จากหน้าที่ดังกล่าวข้างต้น Schramm and Wright (อ้างใน ประม ะ สตะเวทิน, 2526) ได้เพิ่มเติมหน้าที่ของสื่อมวลชน อีกประการหนึ่ง คือ การให้ความบันเทิง (Entertainment) ซึ่งหมายถึงการเผยแพร่ การแสดงดนตรีและศิลปะเพื่อสร้างความจรรโลงใจ และนอกจากนี้หากพิจารณาบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนโดยยึดหลักสหสาขาวิชา สมควร กวียะ (2531) ศึกษาพบว่า มี 4 แนวทางด้วยกัน ดังนี้

1. บทบาทหน้าที่ในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตและสังคม การสื่อสารได้เป็นส่วนหนึ่งขององค์ประกอบพื้นฐานของชีวิตอย่างไม่สามารถที่จะแยกออกมาได้ และเนื่องจากสังคมปัจจุบันมีขนาดใหญ่ ครอบคลุมผู้คนจำนวนมากและบริเวณกว้างขวางจนบางที่เรียกว่า สังคมมวลชน คือ โลกทั้งโลกได้กลายเป็นสังคมเดียวกัน มีสภาพคล้ายหมู่บ้านขนาดใหญ่หรือที่เรียกกันว่า หมู่บ้านโลก (Global Village) การสื่อสารจึงได้เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของทั้งชีวิตและสังคม

2. บทบาทหน้าที่ในฐานะเป็นเครื่องมือของชีวิต สังคมและองค์กร ในตอนต้นมีการนำ การสื่อสารมาใช้เป็นเครื่องมือของการดำรงและพัฒนาชีวิต เพื่อช่วยให้การดำรงชีวิตของมนุษย์ เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นและอยู่ร่วมสังคมกับผู้อื่นได้ ซึ่งการสื่อสารนอกจากจะตอบสนองความต้องการพื้นฐานของชีวิตด้วยการให้ข่าวสารและความรู้แล้วยังตอบสนองความต้องการอีกระดับหนึ่ง โดยให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การให้ความบันเทิงและจิตบำบัด ซึ่งเท่ากับเป็นการจรรโลงชีวิตด้วยศิลป์และการแสดงออกต่าง ๆ อีกด้วย

3. บทบาทหน้าที่ในฐานะเป็นเครื่องมือของการเมืองและเศรษฐกิจ โดยในทางการเมืองได้ใช้การสื่อสารในการสร้างหล่อหลอมหรือปลูกสาธารณสมบัติให้แนบเนียนไปในหลักการของอุดมการณ์ทางการเมืองที่พึงประสงค์ ซึ่งแตกต่างกันไปตามระบอบการเมืองการปกครอง และสภาพแวดล้อมในสังคมนั้น ๆ โดยมีวิธีการตั้งแต่การถ่ายทอดข่าวสารและความรู้ทางการเมืองโดยผ่านสื่อบุคคล สื่อมวลชน สื่อประเพณี หรือสื่อผสม เป็นต้น การจัดระเบียบวาระ (Agende Setting) เกี่ยวกับประเด็นปัญหาทางการเมืองที่ควรนำมาอภิปราย การเผยแพร่ปลูกฝังความเชื่อทางการเมืองและการพัฒนาด้านการเมือง ส่วนในทางด้านเศรษฐกิจ ได้นำเอาการสื่อสารไปใช้เป็นเครื่องมือในลักษณะคล้ายกัน เพราะไม่มีเศรษฐกิจระดับใดที่หลีกเลี่ยงการติดต่อสื่อสารไปได้ การสื่อสารเป็นเครื่องมือในการวางแผนและพัฒนาเศรษฐกิจที่สามารถช่วยเพิ่มความเจริญเติบโต (Growth) และอัตราการพัฒนาทางเศรษฐกิจได้ เนื่องจากช่วยเสริมโครงสร้างขององค์กรให้แข็งแกร่งทันสมัยและช่วยกระจายข่าวสารเกี่ยวกับทรัพยากร เทคนิควิธีการผลิตและตลาด

4. บทบาทในฐานะสถาบันสังคม ในแต่ละสังคมเมืองค์กรและกลุ่มบุคคลจำนวนมีชน้อยที่ปฏิบัติงานวิชาชีพหรือวิชาการเกี่ยวกับการสื่อสาร มีบทบาทหน้าที่และพฤติกรรมเกี่ยวเนื่องกับการบริการข่าวสารและการรับส่งสาร มีความรับผิดชอบร่วมกันในการที่จะให้ข้อมูลข่าวสารจาก

ภายในและภายนอกสังคมหลัง ไหลถ่ายเทในหมู่สมาชิกด้วยความสะดวกสองตัวทั้งนี้ เพื่อช่วยธำรงรักษาและพัฒนาสังคม

ในเรื่องหน้าที่ของสื่อมวลชนนั้น Wright (อ้างถึงใน ขวัญเรือน กิติวัฒน์, 2525) ได้นำไปวิเคราะห์บทบาทตามหน้าที่ทางสังคมของการสื่อสารมวลชน ว่ามีผลสะท้อนหรืออิทธิพลอย่างไร โดยนำความรู้ด้านทฤษฎีทางสังคมวิทยามาพิจารณาประกอบการวิเคราะห์ ทฤษฎีดังกล่าวคือ ทฤษฎีหน้าที่ทางสังคม (Functional Theory) ของ โรเบิร์ต อาร์ เมอร์ตัน (Robert R. Merton) ได้อธิบายหน้าที่ของสื่อมวลชนประการแรกในด้านสังเกตการณ์ และติดตามเอาใจใส่เหตุการณ์นั้นคือการเสนอในรูปของข่าว หน้าที่ประการที่สองคือ หน้าที่ชี้แจงให้เข้าใจถึงสิ่งที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น คือ การเสนอในรูปของบทความ บทบรรณาธิการ ซึ่งมีส่วนอย่างมากที่กระตุ้นให้สมาชิกในสังคมตื่นตัวและมีความปรารถนาที่จะนำหัวข้อหรือเรื่องราวต่างๆที่พบเห็น หรือได้ยินได้ฟังจากสื่อมวลชนมาเป็นประเด็นถกเถียง

จากที่กล่าวมาข้างต้น พอสรุปได้ว่าสื่อมวลชนมีบทบาทต่อสังคมในหลาย ๆ ด้าน เช่น การให้ข่าวสารความรู้การศึกษา การนำเสนอและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การกระตุ้นหรือชี้แนะคนในสังคม รวมถึงการให้ความบันเทิง จึงนับได้ว่าสื่อมวลชนเข้ามามีบทบาทหรืออิทธิพลต่อสมาชิกในสังคม

แนวคิดเกี่ยวกับหนังสือพิมพ์

หนังสือพิมพ์ คือ สิ่งพิมพ์ที่ออกตามระยะเวลาที่กำหนดติดต่อกันเป็นลำดับและมีลักษณะเป็นกระดาษขนาดใหญ่ จำนวนหลายแผ่นพับได้ มีจุดมุ่งหมายในการเสนอข่าวสารและสิ่งที่น่าสนใจทั่วไป (Carter V. Good, 1956)

หนังสือพิมพ์รายวัน คือหนังสือพิมพ์ที่ออกจำหน่ายสม่ำเสมอเป็นประจำวัน มักจะพิมพ์ในเมืองหลวงหรือเมืองใหญ่ ๆ ลงข่าวทุกชนิด เช่น ข่าวธุรกิจ ข่าวในประเทศ ข่าวกีฬา ข่าวสังคม ข่าวบันเทิง เป็นต้น โดยช่วงที่นำมาลงต้องเป็นข่าวสด ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในวันนั้นหรืออย่างช้าไม่เกิน 2-3 วัน (Julion Adams, 1956)

ตามพระราชบัญญัติ การพิมพ์พุทธศักราช 2484 มาตรา 4 ได้ให้คำจำกัดความของ

หนังสือพิมพ์ไว้ว่า "หนังสือพิมพ์" หมายถึงสิ่งพิมพ์ซึ่งมีชื่อจำหน่ายเช่นเดียวกัน และออกหรือเจตนาออกตามลำดับเรื่อยไป มีกำหนดระยะเวลาหรือไม่ก็ตามมีข้อความต่อเนื่องกันหรือไม่ก็ตาม (สุรัตน์ นุ่มนนท์, 2523)

สุกัญญา ตวีระวานิช (2520) อธิบายว่า หนังสือพิมพ์เป็นหนังสือบอกข่าวและหมายรวมตั้งแต่หนังสือข่าวฉบับย่อย ๆ ทำด้วยฝีมือของคนเพียง 2-3 คนไปถึงหนังสือพิมพ์ระดับชาติที่ออกในเมืองใหญ่ ๆ มีคนงานเป็นร้อยเป็นพัน หนังสือพิมพ์อาจออกเป็นรายวัน รายสัปดาห์ หรือรายเดือนก็ได้ หนังสือพิมพ์ประกอบด้วยตัวพิมพ์ หมึกพิมพ์และกระดาษ

พิชรา ศีลรักษา (2521) อธิบายว่า หนังสือพิมพ์เป็นสิ่งที่พิมพ์ที่เสนอข่าวและเหตุการณ์เคลื่อนไหวใหม่ ๆ ทั้งภายในประเทศและภายนอกประเทศ ข่าวการเมือง ข่าวการเศรษฐกิจและสังคม ข่าวการศึกษา ข่าวกีฬา ข่าวธุรกิจและบันเทิง มีลักษณะเป็นกระดาษขนาดใหญ่จำนวนหลายแผ่นพับได้ หนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่จะออกเป็นรายวันเพื่อเสนอข่าวสดต่อประชาชน ข้าราชการผู้อ่านได้รับความรู้กว้างขวางทันต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอยู่เสมอ

ปรมะ สตะเวทิน (2529) สรุปว่าหนังสือพิมพ์หมายถึง สิ่งพิมพ์ซึ่งรวบรวมข่าวสาร ข้อคิดเห็น และสาระบันเทิงเรียงรายต่าง ๆ โดยพิมพ์บนกระดาษพิมพ์ราคาถูก ทั้งนี้อาจพิมพ์ออกเป็นรายวัน รายสัปดาห์ รายบักซ์ หรือรายเดือนก็ได้

จากความหมายของหนังสือพิมพ์ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นพอสรุปได้ว่า หนังสือพิมพ์ คือ สิ่งพิมพ์ที่มีระยะเวลาในการออกตามที่มีการกำหนดติดต่อกันไปตามลำดับ ไม่ว่าจะเป็นการออกแบบรายวัน รายสัปดาห์ รายบักซ์หรือรายเดือน มีลักษณะเป็นกระดาษขนาดใหญ่ จำนวนหลายแผ่นพับได้เสนอข่าวทุกชนิดที่เป็นข่าวสดและน่าสนใจ นอกจากนั้นหนังสือพิมพ์ยังต้องเสนอบทความและคอลัมน์ต่าง ๆ เพื่อเป็นการแสดงความคิดเห็นต่อเหตุการณ์ที่กำลังเป็นที่สนใจของประชาชนในขณะนั้น

ประเภทของหนังสือพิมพ์

หนังสือพิมพ์สามารถแบ่งได้หลายประเภทตามเกณฑ์ในการแบ่ง เช่น ถ้าพิจารณาจากความถี่ หนังสือพิมพ์ก็จะแบ่งเป็นรายวัน ราย 3 วัน รายสัปดาห์ และรายเดือน แต่ถ้าดูจาก

ลักษณะเนื้อหาที่มุ่งเน้น ประเภทของหนังสือพิมพ์ก็จะแบ่งเป็นหนังสือพิมพ์ทั่วไป หนังสือพิมพ์เศรษฐกิจ หรือหนังสือพิมพ์บันเทิง กรณีที่ใช้เกณฑ์ของอาณาเขต การไหลเวียนหรือการจำหน่ายเผยแพร่ ประเภทของหนังสือพิมพ์จะแยกได้เป็นหนังสือพิมพ์ระดับชาติและหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม การแบ่งหรือเรียกชื่อประเภทของหนังสือที่รู้จักกันทั่วไปในแวดวงของนิเทศศาสตร์และสื่อสารมวลชน คือ หนังสือพิมพ์ประเภทคุณภาพและหนังสือพิมพ์ประเภทปริมาณ บางครั้งแยกประเภทเพิ่มเป็นหนังสือพิมพ์ประเภทกึ่งคุณภาพและกึ่งปริมาณเข้าไว้ด้วยกัน การแบ่งประเภทของหนังสือพิมพ์ในลักษณะนี้ เป็นการพิจารณาจากลักษณะเนื้อหาหรือสาระของข่าวเป็นสำคัญ (พีระ จิระโสภณ, 2532)

นอกจากนี้ บุญเลิศ คุณติลก (2527) ได้แบ่งประเภทของหนังสือพิมพ์รายวันออกเป็น 3 ประเภทเช่นกัน คือ

1. หนังสือพิมพ์รายวันประเภทคุณภาพ (Quality Newspapers) หรือหนังสือพิมพ์ประเภทข่าวหนัก (Hard News) หนังสือพิมพ์ประเภทนี้มุ่งให้ความสำคัญต่อข่าวสารที่เน้นหนักทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และปัญหาในหลาย ๆ ด้าน เนื้อหาส่วนใหญ่ประกอบด้วยข่าวและบทความประเภทหนักสมอง หรือประเภทผู้อ่านได้รับความพอใจช้า (Delayed-reward News) ตัวอย่างของหนังสือพิมพ์ประเภทนี้ได้แก่ สยามรัฐ มติชน มาตุภูมิ

2. หนังสือพิมพ์รายวันประเภทประชานิยม (Popular Newspapers) หนังสือพิมพ์ประเภทนี้ มุ่งให้ความสำคัญต่อข่าวสารประเภทเบาอารมณ์ ตื่นเต้น เนื้อหาส่วนใหญ่ประกอบด้วยข่าวหรือบทความประเภทเบาสมอง (Soft News) หรือเนื้อหาประเภทที่ผู้อ่านได้รับความพอใจทันที (Immediate-Reward News) เช่นข่าวบันเทิง ข่าวกีฬา ข่าวสังคม และข่าวอาชญากรรม เป็นต้น หนังสือพิมพ์ประเภทนี้ผู้นิยมอ่านทุกระดับชั้น จำนวนจำหน่ายสูงมีนโยบายให้อ่านเพื่อพักผ่อนสมองและก่อให้เกิดความรู้สึกทางอารมณ์ได้มาก ตัวอย่างหนังสือพิมพ์ประเภทนี้ได้แก่ ไทยรัฐ ดาวสยาม เดลินิวส์ เดลิเมล์

3. หนังสือพิมพ์รายวันประเภทกึ่งคุณภาพกึ่งประชานิยม (Semi-Quality and Semi-Popular Newspapers) เป็นหนังสือพิมพ์ที่มีลักษณะเนื้อหาผสมผสานกันระหว่างหนังสือพิมพ์ประเภทคุณภาพและหนังสือพิมพ์ประเภทประชานิยม ได้แก่ หนังสือพิมพ์บ้านเมือง และแนวหน้า

อัญชลี ชัยวาท (2535) ศึกษาพบว่า การแบ่งประเภทของหนังสือพิมพ์ตามลักษณะเนื้อหาแบ่งได้ 3 ประเภท คือ

1. หนังสือพิมพ์ที่เน้นข่าวเบามากกว่าข่าวหนัก หนังสือพิมพ์ประเภทนี้เน้นนำเสนอเนื้อหาที่จะเรียกความสนใจจากผู้อ่านได้อย่างดี เช่นข่าวอาชญากรรม ข่าวสังคมหรือบุคคล ฯลฯ มากกว่าข่าวการเมือง ข่าวเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม หนังสือพิมพ์ที่มุ่งเสนอข่าวเบามากกว่าข่าวหนัก คือ ไทยรัฐ เดลินิวส์
2. หนังสือพิมพ์ที่ผสมข่าวหนักและข่าวเบาในปริมาณที่ใกล้เคียงกัน เป็นกลุ่มของหนังสือพิมพ์ที่ให้ความสำคัญกับเนื้อหาด้านการเมือง-เศรษฐกิจ-สังคม-สิ่งแวดล้อม มากพอๆกับข่าวที่เร้าอารมณ์และความสนใจของผู้อ่านส่วนใหญ่ กล่าวได้ว่าเป็นหนังสือพิมพ์ที่ให้ความสำคัญกับข่าวหนัก แต่ก็แทรกข่าวเบาไว้อยู่มากเช่นกัน เพื่อจะได้เพิ่มยอดขายจากข่าวที่ผู้อ่านส่วนใหญ่สนใจหนังสือพิมพ์ที่จัดเข้าในประเภทนี้ ได้แก่ ข่าวสด ดาวสยาม บ้านเมือง
3. หนังสือพิมพ์ที่เน้นข่าวหนักมากกว่าข่าวเบา คือกลุ่มของหนังสือพิมพ์ที่เน้นความสำคัญของข่าวการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมที่จะเกิดผลกระทบต่อคนส่วนใหญ่ มากเป็นพิเศษ โดยมีข่าวเบาแทรกอยู่บ้าง แต่มีน้อยไม่ถึงครึ่งหนึ่งของข่าวหนัก หนังสือพิมพ์ที่นิยมเสนอเนื้อหาตามประเภทที่ 3 นี้ คือ มติชน เดลินิวส์ สยามรัฐ The Bangkok Post และ The Nation

บทบาทหน้าที่ของหนังสือพิมพ์

หนังสือพิมพ์นอกจากจะเป็นสื่อที่คงทนถาวรแล้ว เมื่อเปรียบเทียบกับสื่อประเภทอื่น หนังสือพิมพ์ยังมีบทบาทต่อการพัฒนาอย่างแนบแน่น ทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และการปกครอง โดยการรายงานเหตุการณ์ความเคลื่อนไหวของสังคม ผู้อ่านส่วนใหญ่จะอ่านหนังสือพิมพ์เพื่อแสวงหาข่าวสาร ต้องการทราบความเคลื่อนไหว ความเป็นไปทางสังคม ดังนั้นหน้าที่หลักของหนังสือพิมพ์จึงอยู่ที่การนำข่าวสารมาคิดจากจุดต่างๆ ไปสู่สาธารณชน มีลักษณะเป็นการสื่อข่าวสาร รายงาน และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาต่างๆ ได้อย่างเปิดเผยมาก

กว่าสื่อมวลชนอื่น ๆ และถือเป็นเอกสารหลักฐานในการศึกษาค้นคว้าเหตุการณ์ต่างๆ ในอดีตได้เป็นอย่างดี มาลี บุญศิริพันธ์ (2531) ได้สรุปบทบาทหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ไว้ 4 ประการดังนี้

1. การให้ข่าวสาร หนังสือพิมพ์มีหน้าที่หลักคือ ต้องแสวงหาข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงมารายงานให้ประชาชนได้ทราบ อาจรายงานในลักษณะของข่าว บทความ สารคดีหรือคอลัมน์ต่าง ๆ โดยจะต้องเป็นข้อเท็จจริงที่สมบูรณ์ครบถ้วนมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อให้ผู้อ่านได้รับทราบเหตุการณ์ทั้งหมดอย่างถูกต้อง และสามารถวินิจฉัยเหตุการณ์ได้ด้วยตนเอง

2. การให้ข้อเสนอแนะ ต้องไม่ใช่ว่าการเสนอแนะในรายงานข่าว เพราะข่าวเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง การแสดงความคิดเห็นต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นหรือต่อข่าวที่ได้รายงานไปแล้วควรกระทำผ่านทางคอลัมน์อื่น ๆ เช่น บทบรรณาธิการ บทวิจารณ์ บทความ เป็นต้น

3. การให้ความบันเทิง หมายถึง ความบันเทิงที่ผู้อ่านจะได้รับการอ่านเนื้อหาของหนังสือพิมพ์ เป็นการผ่อนคลายความตึงเครียด และพักผ่อนสมองไปด้วยในเวลาเดียวกัน เช่น การอ่านการ์ตูน บทความ สารคดี และบทวิจารณ์ต่าง ๆ

4. การเป็นสื่อในการโฆษณา การขายเนื้อที่โฆษณาเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญที่สุดของหนังสือพิมพ์โฆษณาเป็นเส้นโลหิตของธุรกิจหนังสือพิมพ์ ถ้าไม่มีโฆษณาหนังสือพิมพ์ก็อยู่ไม่ได้ และเราอาจจะต้องซื้อหนังสือพิมพ์ในราคาที่แพงขึ้นมาก

นอกจากหน้าที่หลัก 4 ประเภทดังกล่าวแล้ว หนังสือพิมพ์ยังมีบทบาทและหน้าที่อื่น ๆ อีก เช่น บทบาทในด้านความรับผิดชอบต่อสังคม และบทบาทในการให้บริการและความบันเทิง แก่ผู้อ่านไปพร้อม ๆ กัน (ครูณี หิรัญรักษ์, 2529) หน้าที่ความรับผิดชอบต่อหนังสือพิมพ์นอกเหนือจากที่ได้กล่าวมาแล้วคือ

1. บทบาทและหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ในการในการศึกษา หนังสือพิมพ์มีหน้าที่ในการให้ความรู้ในด้านการศึกษา ทั้งทางด้านศิลปะ ประวัติศาสตร์ การเมืองการปกครองโดยผ่านทางคอลัมน์ต่าง ๆ ในหนังสือพิมพ์

2. บทบาทและหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ในการให้ความสำคัญต่อข่าว หนังสือพิมพ์มีหน้าที่ให้ความสำคัญต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับบุคคล เหตุการณ์ การให้ความสำคัญของข่าวควรสอดคล้องกับความทันต่อเหตุการณ์

3. บทบาทและหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ในการมีอิทธิพลต่อความคิดเห็นของประชาชน หนังสือพิมพ์ให้โอกาสแก่ผู้อ่านได้แสดงความคิดเห็นและเป็นที่แลกเปลี่ยนความคิดเห็น

4. บทบาทและหน้าที่ในการปกป้องสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

บอนด์ (Bond, 1955) กล่าวว่า หนังสือพิมพ์ที่ดีเปรียบเสมือนมหาวิทยาลัยของมวลชน คือ เป็นแหล่งความรู้ต่าง ๆ ซึ่งผู้อ่านเรียนรู้วิชาการในด้านต่าง ๆ ได้แก่

1. ประวัติศาสตร์ปัจจุบัน หนังสือพิมพ์ออกจากหน้าที่เพื่อเสนอข่าว ดังนั้นเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นที่ใดก็จะปรากฏเรื่องราวพร้อมทั้งรายละเอียดอันหน้าที่หนังสือพิมพ์ทำให้ผู้อ่านได้รับทราบความเป็นไปของเหตุการณ์ทั่วไป

2. การเมืองการปกครอง สำหรับหนังสือพิมพ์ของสหรัฐอเมริกาเน้นในสมัยก่อน เนื้อที่ส่วนใหญ่จะเกี่ยวกับข่าวการเมืองและการปกครอง ซึ่งบางครั้งอาจจะเป็นเพียงการโฆษณาชวนเชื่อ แต่ในปัจจุบันนี้ มีการเสนอข่าวอย่างระมัดระวังเพิ่มขึ้น ทำให้ได้เนื้อหาที่ถูกต้อง มีความยุติธรรมในการเสนอข่าว

3. ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ข่าวการเมืองการปกครองนอกจากจะทำให้ประชาชนเข้าใจการเมืองการปกครองภายในประเทศแล้ว ยังมีบางส่วนที่ทำให้ผู้อ่านได้รู้ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศต่าง ๆ ช่วยให้เข้าใจปัญหาระหว่างชาติต่าง ๆ ได้

4. วิทยาศาสตร์และสิ่งประดิษฐ์ต่างๆ การค้นพบใหม่ ๆ ทฤษฎีใหม่ ๆ ในสาขาวิชาการต่างๆ ข่าวที่เสนอในด้านนี้มักจะเขียนโดยผู้ที่มีความเชี่ยวชาญ มีความเข้าใจในเรื่องนั้น ๆ ทำให้ผู้อ่านได้เกิดการเรียนรู้ตามหลักวิชาการ

5. อาชีพและงานธุรกิจ ผู้อ่านหนังสือพิมพ์จะมีโอกาสได้ทราบถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับธุรกิจต่าง ๆ สินค้าต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นใหม่ ๆ กฎหมายใหม่ ๆ ความก้าวหน้าในวงการแพทย์ ความรู้เหล่านี้จะช่วยให้ผู้อ่านเกิดความรู้ ไม่หลงเชื่อคำโฆษณาต่าง เป็นการสร้างความรู้ให้แก่ผู้อ่านในหลาย ๆ ด้าน

6. เศรษฐศาสตร์ การเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการว่างงาน การประท้วงเป็นการให้ความรู้อย่างหนึ่งเกี่ยวกับเศรษฐกิจ

7. จิตวิทยาและสังคมวิทยา เนื่องจากบุคคลเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดข่าว ดังนั้น ในหน้าหนังสือพิมพ์ต่าง ๆ จึงเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์อยู่โดยทั่วไปทั้งพฤติกรรมปกติและอบกต ทำให้ผู้อ่านได้มีความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมต่าง ๆ

8. การศึกษา เนื้อหาที่เสนอในคอลัมน์ต่าง ๆ ในหนังสือพิมพ์เป็นประโยชน์ต่อการศึกษานานสาขาวิชาการต่าง ๆ

9. สุขภาพอนามัย การที่หนังสือพิมพ์มีผู้เชี่ยวชาญเขียนเรื่องในด้านนี้ นับเป็นการก่อให้เกิดคุณค่าแก่หนังสือพิมพ์ เป็นประโยชน์ต่อผู้อ่าน

10. อุตตะชีวะประวัติ ผู้อ่านหนังสือพิมพ์สามารถเรียนรู้ชีวประวัติบุคคลสำคัญได้จากการอ่านผลงาน ความสำเร็จในด้านต่าง ๆ หรือความล้มเหลวในการดำเนินงาน ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่การดำเนินชีวิตของผู้อ่าน

Hitchcock (1976) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในประเทศมาเลเซียและฟิลิปปินส์ที่มีต่อการพัฒนา ผลการศึกษาพบว่าบทบาทของหนังสือพิมพ์ของทั้งสองประเทศในการพัฒนาประเทศ มีอยู่น้อยกว่าที่นักการสื่อสารมวลชนคาดหวังไว้ ผู้วิจัยได้สรุปความคาดหวังต่อบทบาทของหนังสือพิมพ์ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศไว้จำนวน 10 ลักษณะ และได้ให้หลักเกณฑ์เหล่านี้มาวัดบทบาทของหนังสือพิมพ์ในประเทศมาเลเซีย และฟิลิปปินส์ บทบาทของหนังสือพิมพ์ตามความคาดหวังของผู้วิจัยได้มีดังนี้

1. เป็นแหล่งในการรายงานข่าวสารทั่วไป (Source of general "Bill board" Information)

2. เป็นแหล่งในการรายงานข่าวเกี่ยวกับความก้าวหน้าของการพัฒนาประเทศในระดับท้องถิ่น หรือระดับชาติ (Source of Information on Local or country Wide progress in national development)

3. เป็นแหล่งความรู้ทักษะใหม่ ๆ และวิธีปฏิบัติงานสนับสนุนการพัฒนา (Source of new skill and practices supporting national development)

4. มีบทบาทในการจัดให้มีการวิเคราะห์ อภิปรายเกี่ยวกับประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา (providing analysis and discussion of issues in development)

5. มีบทบาทในการนำเสนอเนื้อหาที่สำคัญ เพื่อสร้างทัศนคติที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนา (carrying significant messages (exhortations) likely to strangthen development oriented attitudes)

6. มีบทบาทในการจัดการวิพากษ์วิจารณ์ที่สร้างสรรค์ และทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลผลประโยชน์ของสาธารณะ (Offering Constructive Criticism and acting as watchdog of the public interest)

7. มีบทบาทในการเป็นช่องทาง "การสื่อสารกลับ" ระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร (Providing a means of "Feedback" between Communicator and audience)

8. มีบทบาทในการนำเสนอข่าวสารที่เป็นข้อมูลในการสร้างเสริมที่ผู้อ่านมีความรู้ในเรื่องภายนอกมากขึ้น (Providing Relevant empathy-building Information about the world beyond personal experience)

9. มีบทบาทในการกระตุ้นผู้อ่านที่มีทัศนคติที่สนับสนุนการพัฒนาโดยการยกย่อง และให้ความสำคัญต่อพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนา (Encouraging Pro-development attitudes through association of recognition and reward with effort)

10. มีบทบาทในการสร้างภาพพจน์ และค่านิยมใหม่ที่แสดงถึงการสนับสนุนการพัฒนาประเทศ (Creating New images and values that support National development)

จากที่กล่าวมาพอจะสรุปบทบาทหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ได้ ดังนี้

1. หนังสือพิมพ์มีหน้าที่เสนอข่าวที่มีสาระ มีความเที่ยงธรรมและถูกต้อง มีคุณค่าของข่าวและเป็นเหตุการณ์ที่อยู่ในความสนใจของประชาชน
2. หนังสือพิมพ์มีหน้าที่ในการให้ความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชน รวมทั้งเปิดโอกาสที่ผู้อ่านได้แสดงความคิดเห็นในเรื่องที่เขาสนใจหรือเป็นประเด็นขัดแย้งในเรื่องปัญหาต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อสังคม
3. หน้าที่ในการให้ความรู้ เปรียบเสมือนครูหรือมหาวิทยาลัยของประชาชน ซึ่งผู้อ่านจะได้รับจากการอ่านคอลัมน์หรือบทความต่าง ๆ ซึ่งความรู้เหล่านี้จะเป็นการเสนอแนะและให้คำแนะนำในด้านต่าง ๆ
4. หน้าที่ในการให้ความบันเทิง เป็นการช่วยผ่อนคลายความตึงเครียด โดยมุ่งให้ผู้อ่านเกิดความสุขสนุกสนานเพลิดเพลิน
5. เป็นสื่อโฆษณา โดยการนำสินค้ามาที่ผู้อ่านได้เลือกและตัดสินใจซื้อ นอกจากนี้โฆษณายังเป็นแหล่งรายได้สำคัญของหนังสือพิมพ์อีกด้วย

จากบทบาทต่าง ๆ ของหนังสือพิมพ์ที่ได้กล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่าหนังสือพิมพ์นั้นมีอิทธิพลอย่างมากต่อการดำเนินชีวิตของคนในสังคม จากการเป็นผู้ที่คัดเลือกและกำหนดประเด็นข่าวมาเสนอต่อสังคมในฐานะผู้เฝ้าประตู (Gatekeeper) ตามแนวความคิด Agenda Setting การศึกษาบทบาทหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ นั้นจึงควรที่จะศึกษาถึงบทบาทนี้ด้วย

แนวความคิดเกี่ยวกับคุณค่าของข่าว

คุณค่าของข่าว ที่มีอยู่ในตัวข่าว เป็นสิ่งที่สามารถตอบสนองต่อความอยากรู้อยากเห็นของผู้อ่าน และเป็นสิ่งที่นักข่าวต้องคำนึงถึง และนำมาใช้ในการคัดเลือก และนำเสนอข่าวสาร ซึ่งคุณค่าของข่าว มีองค์ประกอบดังนี้

มาลี บุญศิริพันธ์ (2529) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของข่าวไว้ 10 ประการ คือ ความสด ทันสมัย ความใกล้ชิด ความเด่น ความผิดปกติ สิ่งที่มีมนุษย์สนใจ ความขัดแย้ง ความลึกลับซับซ้อน ความกระทบกระเทือน ความก้าวหน้า และเพศ

ดร.ณี หิรัญรักษ์ (2529) ได้ระบุไว้เพียง 7 ประการ ได้แก่ ความทันต่อเหตุการณ์ ความใกล้ชิด ความขัดแย้ง ความเด่น ความต่อเนื่อง ความสำคัญของเหตุการณ์ และองค์ประกอบอื่นๆ คือ ความแปลก ความผิดปกติ ความตื่นเต้นตกใจ ไร้อารมณ์

ประชัน วัลลิโก (2528) ได้จำแนกองค์ประกอบของข่าวไว้ 10 ประการ คือ ความรวดเร็ว ความใกล้ชิด ความเด่น ผลกระทบกระเทือน ความมีเงื่อนงำ ความแปลก ความขัดแย้ง เพศ อารมณ์ และความก้าวหน้า

ชวรัตน์ เชิดชัย (2521) ได้จำแนกองค์ประกอบของข่าวไว้ 10 ประการ เช่นกัน คือ ความใหม่สด ความใกล้ชิด ผลกระทบจากข่าว ความเด่น ความผิดปกติ ความขัดแย้ง เรื่องเกี่ยวกับเพศ เรื่องเกี่ยวกับอารมณ์ ความก้าวหน้า การค้นพบและการประดิษฐ์สิ่งใหม่

Crump (1974) ได้จำแนกองค์ประกอบข่าวไว้ 9 ประการ คือ ความใกล้ชิด การระบุตนเอง ความเด่น ผลกระทบ กายพิบัติและความก้าวหน้า ความขัดแย้งสนองบุญชนวิสัย ทันต่อเหตุการณ์ และนโยบายบรรณาธิการ

Campbell (1961) ได้จำแนกองค์ประกอบของข่าวไว้ 5 ประการ คือ ทันต่อเหตุการณ์ ความใกล้ชิด ขนาดของข่าว ความสำคัญของข่าว และประโยชน์ต่อบุคคล

และ English (1978) ได้จำแนกองค์ประกอบของข่าวไว้ 10 ประการ คือ ความรวดเร็ว ความใกล้ชิด ผลกระทบ ความเด่น การละคร ความแปลกประหลาด ความขัดแย้ง เพศ อารมณ์และสัญชาตญาณ และความก้าวหน้า

แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

Berelson (1971) ระบุว่า เป็นวิธีที่มุ่งบรรยาย และอธิบายเนื้อหา ของสื่อสารมวลชนที่ง่าย ไม่มีเงื่อนไข ตรงไปตรงมา มีระบบ และใช้หลักการวิเคราะห์ในเชิงปริมาณ เกษม ศิริสัมพันธ์ (2507) กล่าวว่า การวิเคราะห์เนื้อหาเป็นวิธีการวิจัย สื่อสารมวลชนชนิดหนึ่ง โดยจะมุ่งเน้นเนื้อหาของสื่อสารมวลชน ไม่ว่าจะเป็นหนังสือพิมพ์ นิตยสาร รายการวิทยุ หรือรายการโทรทัศน์ก็ตาม ทั้งนี้ เพื่อตรวจสอบเปรียบเทียบข้อมูล เพื่อแสดงถึงแนวโน้ม ของการสื่อสารมวลชน

सनัน ปัทมะทิน (2520) อธิบายไว้ว่า การวิเคราะห์เนื้อหาเป็นวิธีการที่จะต้องสร้างเกณฑ์ขึ้นมา โดยจะออกมาในรูปของตารางวิเคราะห์ที่ประกอบด้วยถ้อยคำภาษา หน่วยที่ใช้มีตั้งแต่หน่วยที่ใหญ่ที่สุด ถึงเล็กที่สุด เป็นข้อความ ประโยค หรือหัวข้อที่มีความหมายตรงกับเนื้อหาหรือข้อความที่ต้องการวิเคราะห์ ทั้งนี้ สิ่งสำคัญในการสร้างเกณฑ์ของเนื้อหา คือ การจำแนกประเภทของเนื้อหา ซึ่งต้องทำให้เหมาะสมกับความประสงค์ของการวิเคราะห์เนื้อหา ว่าต้องการข้อมูลชนิดใด เรื่องใด เพื่อทราบแนวโน้มด้านใด

ทฤษฎีเกี่ยวกับการกำหนดวาระ (AGENDA-SETTING)

การศึกษาเกี่ยวกับการกำหนดวาระนั้น มุ่งที่จะวิเคราะห์บทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนในด้านข่าวสาร (Information) สมมติฐานสำคัญกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างการที่สื่อมวลชนเลือกประเด็นสำคัญของหัวข้อ (topic) หรือปัญหา (Issue) ในการรายงานข่าวสาร กับการที่ผู้รับสารตระหนักถึงสาระสำคัญ (Salience) ของหัวข้อประเด็น หรือปัญหานั้น ๆ

ทฤษฎีเกี่ยวกับการกำหนดวาระ (Agenda Setting) นี้แทนที่จะเน้นการเปลี่ยนทัศนคติและความเห็น ตามแนวความคิดสมัยเก่ากลับมุ่งการวิเคราะห์วิวัฒนาการของความคิด (Cognitions) เกี่ยวกับปัญหาใดปัญหาหนึ่ง ถ้ามองทางด้านการสื่อสารก็หมายถึง การเน้นความสำคัญของหน้าที่ในด้านการเสนอข่าวสาร (Information) มากกว่าหน้าที่ในทางชักจูง (Persuasion) ตามแนวความคิดนี้ถือว่าสื่อมวลชนทั้งหลายเป็นผู้กำหนด (Set) วาระการประชุม (Agenda) เกี่ยวกับปัญหา หรือประเด็นหัวข้อเรื่องต่างๆ ประชาชนผู้รับข่าวสารทั่วไปเปรียบเสมือนผู้เข้าร่วมประชุมจึงยอมรับทราบหรือตระหนักถึงปัญหาหรือประเด็นต่างๆ ตามที่กำหนดในวาระนั้น (บุญเลิศ ศุภติลก, 2518)

จากขอบเขตของประเด็นปัญหาหรือหัวข้อพิจารณาต่างๆ สิ่งใดที่ได้รับความเอาใจใส่จากสื่อมวลชนมาก จะเป็นที่คุ้นเคยมากและเป็นที่ยอมรับว่ามีความสำคัญมากยิ่งขึ้นหลังจากที่เวลาผ่านไปชั่วระยะหนึ่ง ส่วนสิ่งใดที่ได้รับการเอาใจใส่น้อยกว่าก็จะตกอยู่ในสภาพตรงกันข้าม ดังแบบจำลองการกำหนดข้อพิจารณาของ McCombs และ Shaw (แมคคอมบ์ และสเวน วินดาทูล อ้างถึงใน สวณิต ยมภัย และระวีวรรณ ประกอบผล, 2528)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 1 แบบจำลองการกำหนดเรื่องพิจารณาของ Mccombs และ Shaw

หนังสือพิมพ์ในฐานะสื่อมวลชนที่มีรูปแบบการจัดพิมพ์เป็นรูปเล่ม จึงมีวิธีการกำหนดวาระหรือให้ความสำคัญกับข่าวสารแตกต่างกันไป กล่าวคือ หัวข้อข่าวเดียวกัน หนังสือพิมพ์จะมี

วิธีการนำเสนอที่เน้นในรายละเอียดที่แตกต่างกัน เช่น การทำให้เนื้อที่ การสร้างความสนใจด้วยภาพ การ์ตูน เน้นความสำคัญด้วยการให้ความคิดเห็นในบทความ บทวิจารณ์ต่างๆ ฯลฯ กลวิธีการนำเสนอและการจัดวางข่าวนี้ สะท้อนให้เห็นว่าข่าวสารได้ให้สัดส่วนและสร้างความสำคัญให้ข่าวแตกต่างกัน ถือว่าเป็นส่วนทำให้เกิดการกำหนดวาระข่าวสารด้วยเช่นกัน (สุรพงษ์ โสธนเสถียร, 2533) เนื่องจากสามารถเน้นย้ำให้ผู้อ่านตระหนักถึงความสำคัญของประเด็นที่นำเสนอ เรียกว่าเป็นการสร้างความเข้มข้นของข่าวเพื่อใช้ให้นักรับสารผู้อ่านนำที่ทราบเรื่องที่น่าสนใจ การสร้างความเข้มข้นของข่าวนี้ ทำได้หลายวิธี เช่น

1. การทำให้พื้นที่ การเพิ่มหรือขยายพื้นที่ของข่าวให้มากกว่าปกติ มีกรอบใหญ่กว่าข่าวอื่น ใช้ตัวอักษรขนาดใหญ่ ๆ ย่อมทำให้ดูว่าข่าวนั้นสำคัญน่าอ่านกว่าข่าวอื่น
2. ความถี่ การเสนอข่าวบุคคล เหตุการณ์ที่มีจำนวนบ่อย ๆ ครั้ง จะเท่ากับการตอกย้ำความสนใจของผู้รับสารมากขึ้น
3. ระยะเวลา เหตุการณ์เรื่องราวใดที่มีการนำเสนออย่างต่อเนื่องยาวนาน ถูกนำมาบรรยายบ่อย ๆ จะทำให้รู้สึกว่าเป็นประเด็นที่สำคัญอยู่ในความสนใจของคนทั่วไป

ทฤษฎีผู้เฝ้าประตู (Gatekeeper)

สำหรับการดำเนินการในการกำหนดวาระของสื่อมวลชนนั้น ก็จะเป็นไปตามกระบวนการทำหน้าที่ผู้เฝ้าประตู (Gatekeeper) ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจของบรรณาธิการข่าว ในการคัดเลือกข่าวสารจากเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในแต่ละวันเพื่อตัดเรื่องราวบางเรื่องทิ้งไป และนำเรื่องราวบางเรื่องถ่ายทอดสู่สาธารณชน โดยเรียกบรรณาธิการข่าวผู้ทำหน้าที่นี้ว่า "ผู้เฝ้าประตู" (Gatekeeper) โดย แชรรม์ (Schrusmm, 1960) กล่าวถึง Gatekeeper ว่าเป็นผู้มีสิทธิในการเปิดหรือปิดช่องทาง (Gate) ของข่าวสารที่จะส่งไปยังผู้รับสาร ทำหน้าที่เสมือนนายด่านในการกลั่นกรองข่าวสารให้กับประชาชน ซึ่งสามารถอธิบายได้ด้วยแบบจำลองผู้เฝ้าประตูของวาร์ท (White, 1950) ดังนี้

ภาพที่ 2 แบบจำลองผู้เฝ้าประตูของ White

จากแบบจำลองของ White จะเห็นได้ว่าข่าวสารจำนวนมาก ซึ่งได้แก่ ข่าว 1 ข่าว 2 ข่าว 3 และข่าว 4 ส่งมายังสื่อมวลชนอันอาจจะเป็นหนังสือพิมพ์ วิทยุหรือโทรทัศน์ จากนั้นสื่อมวลชนจะหาหน้าที่คัดเลือกข่าวสารเพียงบางชิ้น เพื่อตีพิมพ์หรือเผยแพร่ออกอากาศ ซึ่งหมายถึง ข่าว 2 และข่าว 3 ส่วนข่าว 1 และข่าว 4 คือข่าวที่ไม่ได้รับการคัดเลือก

การเสนอเนื้อหาในหนังสือพิมพ์

หนังสือพิมพ์เป็นสื่อกลางที่มีความสำคัญมาก ข่าวสารต่าง ๆ ที่เสนอผ่านทางหนังสือพิมพ์ย่อมคงทนถาวรเก็บได้นานกว่าวิทยุและโทรทัศน์ ดังนั้น หนังสือพิมพ์จึงต้องระมัดระวังในการเสนอข่าว นักหนังสือพิมพ์ต้องพิถีพิถันในเนื้อหาที่จะตีพิมพ์ลงในหนังสือพิมพ์ อันจะมีผลกระทบต่อเกิดขึ้นในสังคม (Edward Gerade, 1966) และหนังสือพิมพ์ไม่ใช่เป็นเพียงแต่ผู้ตามรสนิยมและความต้องการของประชาชนเท่านั้น แต่ต้องยกหรือดึงระดับความต้องการและรสนิยมประชาชนให้สูงขึ้นด้วย (เกษม ศิริสัมพันธ์, 2507)

การเสนอเนื้อหาต่าง ๆ ในหนังสือพิมพ์ตามทฤษฎีนั้น ควรจะพยายามวางตัวเป็นกลาง (Neutral) ให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ ในการเสนอเนื้อหาใด ๆ ควรจะมีความรับผิดชอบในการเสนอข่าวอย่างตรงความจริง และเป็นกลางในทุกเรื่องที่เกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมขณะนั้น

การเสนอข่าวที่ดีควรมีการเสนอสองด้าน (Rivers and Schramm, 1957) ในเรื่องของความเป็นกลาง (Balance) นั้น โรนัลด์ ชิลิน (Ronald Shilin อ้างถึงใน รจิตลักษณ์แสงอุไร, 2525) ได้ให้ความหมายของคำว่า "ความเป็นกลาง" หรือ "การปราศจากความเห็นด้วย" ว่าไม่ใช่เรื่องของหลักความคิดตามตำรา แต่เป็นการใช้ความรับผิดชอบอย่างหลักแหลมในการเสนอข่าว โดยการตัดทัศนคติของตนออกไป ในการบรรลุเป้าหมายดังกล่าวนี้ หนังสือพิมพ์ควรจะควบคุมความต้องการ รสนิยม หรือแม้แต่ความเชื่อของตนให้เป็นกลางในการรายงานข่าวจะต้องตั้งอยู่บนรากฐานของความเป็นกลาง ไม่เอาตัวเข้าผูกพันกับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง (Objective) ส่วนในการเสนอบทความหรือข้อคิดเห็นนั้นจะต้องใจกว้างรับฟังความจริง เพราะการรับฟังความคิดของผู้อื่น ทำให้ความคิดอ่านหรือแนวทางการมองปัญหา การแก้ปัญหา เป็นไปได้หลายแง่มุม และสามารถเลือกทางแก้ไขปัญหาที่ถูกต้อง และมีประสิทธิภาพที่สุดได้

แต่การพิจารณาว่าหนังสือพิมพ์ใดมีความเป็นกลางได้มากน้อยเพียงไรเป็นเรื่องที่พิจารณายาก แต่พอรู้ได้จากความจงใจในการคัดเลือกหรือละเว้นเรื่องราวใด ๆ ของบรรณาธิการว่าพยายามโน้มน้ำหนัก หรือสร้างอิทธิพลต่อความเห็นของผู้อ่านให้โน้มเอียงไปในทางใดหรือไม่ แม้ว่าตามหลักหนังสือพิมพ์ตามทฤษฎีนั้นควรจะพยายามวางตัวให้เป็นกลาง (Neutral) หนักที่สุด เท่าที่จะมากได้ในการเสนอเนื้อหาใด ๆ แต่บรรณาธิการซึ่งเป็นผู้ตัดสินใจเลือกข่าวลงพิมพ์มักจะอาศัยการพิจารณาจาก (พรภิรมย์ เยี่ยมธรรม, 2520)

(1) เนื้อที่กระดาษ (Space)

(2) ค่านิยมของบรรณาธิการ (Value of the Editor) ในการพิจารณา
ความสำคัญของเรื่องใด ๆ

เกณฑ์ที่ใช้วัดลักษณะของหนังสือพิมพ์ที่ดีที่ได้รับการอ้างอิงมากที่สุดจากบรรดานักวิชาการหนังสือพิมพ์ในสหรัฐอเมริกา คือ เกณฑ์การเขียนข่าวที่ทำให้เนื้อหาที่สมบูรณ์ และลักษณะการนำเสนอที่ให้ความเข้าใจกับผู้อ่านได้ดีที่สุดนั่นเอง ส่วนประกอบรองลงมาได้แก่ การเสนอข่าวที่ไม่มียอคติความลำเอียง หรือพูดง่าย ๆ ก็คือมีความเป็นกลางมากที่สุดในการเสนอเนื้อหาต่าง ๆ (Donohue, Tichenor and Olin, 1972)

สิ่งที่สามารถเป็นเครื่องพิจารณาคุณภาพของงานเขียนอีกประการหนึ่ง คือ

(1) ข้อเท็จจริงที่ปรากฏ (facts)

- (2) สัจจะหรือความจริงแท้ (truth)
- (3) เหตุผลที่ผู้เขียนอ้างอิง (reasoning)

ตอนที่ 2 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วิลาลินี พิพิธกุล (2534) ได้ศึกษาเรื่อง การสื่อสารเพื่อลดความเสี่ยงกรณีศึกษา ไฟฟ้านิวเคลียร์ กับสื่อมวลชน โดยศึกษาการนำเสนอเนื้อหาสาระของหนังสือพิมพ์ในระหว่าง เดือนกันยายน 2533 ถึง กุมภาพันธ์ 2534 ซึ่งมีหนังสือพิมพ์ที่นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับไฟฟ้า นิวเคลียร์ได้แก่ เดลินิวส์ มติชน สยามรัฐ บ้านเมือง ได้พบว่า โดยรวมหนังสือพิมพ์เสนอเนื้อหา ขนทศทางที่สนับสนุนนโยบายการมีโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ จำนวนเนื้อหาสาระที่ศึกษาพบมีทั้งหมด 15 ชิ้น เป็นข่าว 11 ข่าว และเป็นบทความ 5 บทความ ในจำนวนข่าวทั้ง 11 ข่าว ส่วนใหญ่เป็น ข่าวสั้นเนื้อที่ไม่เกิน 5 ย่อหน้าหรือเจ็ดย่อหน้าเพียง 2.5 ย่อหน้า ส่วนบทความทั้ง 5 มีทิศทาง สนับสนุนเหมือนกัน แต่ไม่มีหนังสือพิมพ์ฉบับใดให้ความรู้กับประชาชนถึงระบบการทำงานของ โรงไฟฟ้านิวเคลียร์ และความปลอดภัยเลย

ลาร์สัน (Erik S.Larson, 1992) ได้ศึกษาถึงการเปรียบเทียบปริมาณเนื้อหา เกี่ยวกับที่มาของทฤษฎีปรมาณูสมัยใหม่ (Modern Atomic Theory) ในหนังสือพิมพ์ นิวยอร์ก ไทมส์ (New York Time's) ไทมส์ ออฟ ลอนดอน (Times of London) นิตยสารไซเ็นซ์ (Science's) และนิตยสารเนเจอร์ (Nature's) จากผลการวิเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับ นิวเคลียร์ในเชิงปริมาณและคุณภาพ พบว่า มีการเสนอเนื้อหาเรื่องนิวเคลียร์ติดต่อกันเป็นเวลายาวนานและรูปแบบการนำเสนอมีความหลากหลาย ทิศทางของเนื้อหาส่วนมากจะมีลักษณะเป็นกลาง และสนับสนุนหรือเป็นบวก นอกจากนี้ในระยะแรกที่มีการนำเสนอเนื้อหาส่วนใหญ่เป็นการเตือน ภัยที่ระมัดระวัง และเป็นเนื้อหากว้าง ๆ สามารถสร้างความเข้าใจเพิ่มขึ้นตามระยะเวลาที่นำเสนอ

สุกัญญา ตีระวนิช (2526) ท้าการศึกษาเรื่องสิ่งพิมพ์กับปัญหาพลังงาน พบว่าวิธีวิจัย แบบวิเคราะห์เนื้อหาสาระเป็นวิธีที่เข้าได้ผลในการวิจัยหนังสือพิมพ์รายวันไทย และนิตยสาร โดยปรากฏว่าหนังสือพิมพ์รายวันและนิตยสารทั้งประเภทคุณภาพและประชานิยมได้ให้ความสนใจ

งานเรื่องพลังงาน (มีนาคม 2523-เมษายน 2524) ต่อการเสนอข่าวสารานุกรมหนังสือพิมพ์
รายวันโดยการเสนอข่าวมีความเป็นกลางเข้าหลักเกณฑ์ของการเสนอข่าวที่ดี นอกจากนี้ยังพบ
ข้อแตกต่างในเรื่องการเสนอข่าวและคอลัมน์ระหว่างหนังสือพิมพ์รายวันประเภทคุณภาพ กับ
ประชานิยม

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย